

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การนำรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาสหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอ นครไทย เพื่อศึกษารูปแบบในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้บริหารโรงเรียน 9 คน ครูผู้สอนจำนวน 180 คน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นจำนวน 75 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง โดยวิธีแบบสอบถามที่สมบูรณกลับคืนจากผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 189 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลจากภาพทั่วไปของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ทำงาน 6 – 10 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ นครไทย และเคยเข้ารับการอบรมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของครูผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงาน 6 – 10 ปี ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ นครไทย และไม่เคยได้รับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอ นครไทย พบว่าทางด้าน การประกอบอาชีพจะเห็นเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม ส่วนที่เป็นเรื่องของความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอ นครไทยที่พบเด่นชัด จำแนกได้เป็น 4 สาขา คือ

1. สาขาอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ซึ่งได้แก่

- 1.1 การทอผ้า
- 1.2 การทำบ่อเกลือ
- 1.3 การจักสาน
- 1.4 การทำกระดาษสา
- 1.5 การทำไม้กวาด
- 1.6 การทำผ้าหมว

จากการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอนครไทย สาขาอุตสาหกรรม และหัตถกรรมส่วนใหญ่พบว่าผลิตเพื่อใช้เองเป็นหลัก และผลิตเพื่อการจำหน่ายมาก ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลังน้อยมาก เนื่องจาก บุคคลรุ่นหลังไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญมุ่งแต่เรื่องเรียนในระบบของโรงเรียนมากกว่า อีกทั้งผู้ทรงภูมิปัญญาขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้จักไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาลีณี สวยคำข้าว (2538 : 121 – 130) เรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 5 ที่พบว่า บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และกองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2539 : 38 – 47) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่า วิทยากรท้องถิ่นบางคนมีความเข้าใจในการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างน้อย

2. สาขาการแพทย์แผนไทย ซึ่งได้แก่

2.1 การนวด

2.2 การใช้ยาสมุนไพร

จากการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอนครไทย สาขาการแพทย์แผนไทย เป็นที่รู้จักแพร่หลายสำหรับบุคคลภายนอกทั้งใกล้และไกล แต่ไม่ได้ถ่ายทอดอย่างเป็นทางการกับบุคคลรุ่นหลัง นอกจากผู้ที่มีความสนใจในด้านนี้เดินมาศึกษาและสอบถาม ส่วนการนวดยังไม่มี การถ่ายทอด เนื่องจากกลัวหลานไม่สนใจ และในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนิยมใช้บริการแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่าโดยการเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล

3. สาขาศิลปกรรม ได้แก่ การแทงหยวก

พบว่าปัจจุบันยังมีให้พบเห็น ส่วนใหญ่ใช้ดอกแตง “แล” ที่ใช้แทนดอกไม้ ให้ความสวยงาม ซึ่งเป็นวัชพืชรกรชาติที่หาได้ในท้องถิ่น จึงเกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาศิลปกรรม อย่างหนึ่งที่ยังคงอยู่ ในเรื่องของกรถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังน้อยมาก เพราะคนรุ่นหลังขาดความสนใจ และใช้งานไม่ได้เฉพาะกับบวชนาคเท่านั้น จึงไม่ได้มีการถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลัง

4. สาขาศาสนา และประเพณี ได้แก่

4.1 ประเพณีไปกธงชัย

4.2 ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

4.3 ประเพณีเลี้ยงผีปู่

4.4 ประเพณี การละเล่นนางตั้ง นางควาย

จากการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของเขตอำเภอนครไทย สาขาศาสนา และประเพณีเป็นสิ่งที่สำคัญของอำเภอนครไทย ซึ่งมีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน หลักสำคัญของการมีประเพณีต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีจุดประสงค์คล้ายๆ กัน คือ การรำลึกพระคุณของบรรพบุรุษ ตอบแทนทดแทนบุญคุณ สร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับสังคม สร้างความรัก และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนเป็นสำคัญ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาสหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่าโดยภาพรวมมีการนำรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ เรียนการสอนในด้านต่างๆ เรียงตามลำดับสภาพปฏิบัติมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน

3.1 เมื่อพิจารณารูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการด้านหลักสูตร

3.1.1 โดยภาพรวมมีการนำรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการด้านหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการด้านหลักสูตร ของผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติ 3 อันดับแรก คือ มีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น มีการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้จริงในการจัดการเรียนการสอน และศึกษารวบรวม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน

โดยภาพรวมของผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และการปฏิบัติ 3 อันดับแรกคือ มีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเป้าหมายของหลักสูตรตามความต้องการ มีการนำหลักสูตร ท้องถิ่นไปทดลองใช้จริง และมีการศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ที่สอน สำหรับครูผู้สอนโดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และการปฏิบัติ 3 อันดับแรก คือ มีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการนำหลักสูตรท้องถิ่น ไปทดลองใช้จริงในการจัดการเรียนการสอน และมีการศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน

3.1.2 โดยภาพรวมรูปแบบการนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารูปแบบการนำภูมิปัญญามาใช้ในการ ด้านการเรียนการสอนของผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติ 3 อันดับแรกคือ มีการจัดทำตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับความรู้ประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการวัดผลประเมินผล เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำตารางเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยภาพรวมของผู้บริหารปฏิบัติในระดับปานกลางและการปฏิบัติ 3 อันดับแรกคือ มีการจัดทำตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับความรู้ประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานระหว่างความรู้สากล กับความรู้ท้องถิ่น และ มีการวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการนำผลจากการประเมินไปปรับปรุง แก้ไขการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนวิชาต่างๆ สำหรับครูผู้สอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และการปฏิบัติ 3 อันดับแรก คือ จัดทำตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับความรู้ประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการวัดผล ประเมินผลเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการทำตารางเวลาที่เหมาะสมสำหรับ การเรียนการสอนตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1.3 โดยภาพรวมรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนของผู้บริหารและครูผู้สอน มีการปฏิบัติ 3 อันดับแรกคือ โรงเรียนเป็นสถานที่ในการจัดอบรมวิทยากรด้านต่างๆ ที่เป็นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรม ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยภาพรวมของผู้บริหารปฏิบัติในระดับปานกลาง และการปฏิบัติ 3 อันดับแรก คือ โรงเรียนเป็นสถานที่ในการจัดอบรมวิทยากรด้านต่างๆ ที่เป็นเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับครูผู้สอนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติ 3 อันดับแรก เช่นเดียวกับผู้บริหารทุกข้อตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอแนะนำประเด็นที่สำคัญของอภิปรายดังนี้

1. ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอนครไทย ส่วนใหญ่เป็นวิถีชีวิตในสังคมและชุมชน ที่มีทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอนครไทยที่เด่นชัดแบ่งจำนวนได้ 4 สาขาที่เด่นชัดเรียงตามลำดับ คือสาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สาขาศาสนาและประเพณี สาขาการแพทย์แผนไทย และศิลปกรรม ซึ่งทั้ง 4 สาขาที่มีอยู่ในเขตอำเภอ นครไทยยังไม่ได้รับความสนใจ และมีการถ่ายทอดให้กับลูกหลานและบุคคลรุ่นหลังน้อยมาก เนื่องจากบุคคลรุ่นหลังไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาที่มีอยู่ ด้วยเหตุที่มุ่งเข้าแข่งขันเรียนต่อในสถานศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น

2. รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิภากุล อึ้งทอง (2543 : 130 - 143) ที่พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนภาพรวมทุกงาน อยู่ในระดับปานกลาง งานผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีวิรัตน์ บุญศรีและคนอื่นๆ (2542) เรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่ามีการดำเนินงานตามขั้นตอนการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นภาพรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่ควร จึงดำเนินการ

ในรูปแบบของการเรียนการสอนด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้มาจากสาเหตุต่างๆ คือ ผู้บริหารบางส่วนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย ไม่เคยได้รับการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับ การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงส่งผลให้ขาด ความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2539 : 38 - 47) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และ มาลีณี สวยศำข้าว (2538 : 121 - 130) เรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ที่พบว่าครูผู้สอน ขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และครูผู้สอนมีความเข้าใจค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ควรกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกระดับ ศึกษาค้นคว้า และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 โรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันร่วมกันจัดสัมมนาครูผู้สอน เพื่อปรับปรุง และพัฒนาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าใจใช้ประโยชน์ พร้อมกับตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคล ควรอำนวยความสะดวกในการศึกษาให้ความรู้ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้สนใจได้รับทราบข่าวสาร

1.4 ให้มีการติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ดำเนินงานในเรื่องการ นำรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหา วิชาที่ถนัด เช่น วิชาท้องถิ่นของเรา

2.2 ทำการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลการสอนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ด้วยวิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น สอนแบบน่านักเรียนออกไป ศึกษาที่แหล่งภูมิปัญญา

2.3 ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม การอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พานักเรียนเข้าร่วมงานประเพณีนี้บ้าง